

BESZÁMOLÓ

TÖRÖK LÁSZLÓ

BESZÁMOLÓ AZ ÓKORTUDOMÁNYI TÁRSASÁG 2012/2013. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

A 2012–2013-as akadémiai évet az Ókortudományi Társaság 2012. májusi közgyűlésén megválasztott új elnökséggel kezdte meg. A 2012. májusi közgyűlés a következő tiszti kart választotta meg. Elnök: Zólyomi Gábor; alelnökök: Szekeres Csilla, Nagyillés János; vidéki tagozatok elnökei: Farkas Zoltán (Piliscsaba), Nagyillés János (Szeged), Szekeres Csilla (Debrecen); főtitkár: Török László; titkár: Szabó Ádám; kincstárnok: Adamik Béla; jegyző: Hasznos Andrea; a Számvizsgáló Bizottság tagjai: Simon L. Zoltán, Kopeckzy Rita.

Röviddel a közgyűlés után, 2012. május 23–26. között került sor a X. Magyar Ókortudományi Konferenciára Piliscsabán, a Társaság piliscsabai tagozata és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara rendezésében. A konferencián a két plenáris előadás – Visy Zsolt: „*Dacia ... diuturno bello Decibali viris fuerat exhausta*”. *Alföldi András és a daciai kontinuitás*; Maróth Miklós: *Tudomány és irodalom a hellénizmus korában*. *Pseudo-Arisztotelés De mundo című művének szerzőjéről* – mellett, két párhuzamos szekcióban, több mint száz előadás hangzott el a következő tárgykörökben: ókori irodalom (18 előadás), orientalisztika (18 előadás), patrisztika-medievisztika (5 előadás), görög ékesszólás és Bizánc (4 előadás), filozófia és vallástörténet (10 előadás), kései antikvitás és Bizánc (5 előadás), görög-római történelem (22 előadás), utóélet, művelődés-és tudománytörténet (15 előadás), medievisztika (5 előadás). A második ülésnapon plenáris műhelyülésre is sor került középkori szövegek kiadásáról, itt 5 előadás hangzott el.

Annak idején a 2012 májusában leköszönt elnökség azzal a szándékkal kezdett munkájához, hogy egy-egy év felolvasó üléseinek programját a lehetőségek szerint számvetésként is szolgáló tartalmi egységekként alakítsa ki. A célkitűzés az volt, hogy ezáltal a tagság és az érdeklődő közönség világosabb képet kapjon a 21. század eleji hazai ókortudományi kutatások sajátos távlatairól és korlátairól. A 2012-ben megválasztott új elnökség sem látott okot arra, hogy ezt a szándékot és célkitűzést megváltoztassa. Még 2011-ben fogalmazódott meg az az igény, hogy a Társaság egy vitaülés vagy egy rendkívüli kerekasztal-konferencia keretei között vizsgálja meg a hazai ókortudományi kutatás, oktatás, muzeológia és ismeretterjesztés jelen állapotát és helyét a nemzetközi szakmai kontextusban. Ennek értelmében került sor 2013. január 18-án „A magyar ókortudomány jelene és jövője” című ülésre, melynek résztvevői Horváth László, Karsai György, Ritoók Zsigmond, Simon Attila és Takács László tagtársaink referátumaiból kiindulva vitatták meg a hazai ókortudományi kutatás episztemológiai állásának belső és külső ellentmondásait, infrastruktúrájának problematikus mivoltát, az egyetemi oktatás fokozódó veszélyeztetettségét és az ókortudományi szakfolyóiratok fenntarthatóságát. A Társaság a referátumok megjelentetésétől (Vita a hazai ókortudomány helyzetéről. *Ókor* 2013/2. szám) az ülésen éppen csak megkezdett vita szélesebb körű folytatását várja.

Előadás-írói pályázatunkra hét kézirat érkezett be, amelyek közül a döntőbe Kulin Veronika, Pásztókai-Szeőke Judit és Péti Miklós szövegei jutottak be s hangzottak el 2013. áprilisi felolvasóülésünkön. A zsűri és a hallgatóság szavazatai alapján a Társaság díját Kulin Veronika nyerte el.

A 2012-2013-as akadémiai év felolvasóületein a következő előadások hangzottak el:

Budapest

2012. október 19.
Zólyomi Gábor: *A sumer kopula esete a parataxisszal*
Iara Krisztina: *Vándorló pogányok a keresztény Rómában*
2012. november 16.
Vér Ádám: *Távolsági kereskedelem az Újasszír Birodalomban – a Zagrosz felől nézve*
Karsai György: *Pásztorok a thébai királyi palotában Sophoklés Oidipus királyában*
2012. december 12.
Irsay-Nagy Balázs: *Meghalt a király és körbejár? A „fal megkerülése” óegyiptomi szertartás értelmezése*
Németh György: *Jézus a mágus?*
2013. január 18.
Vitaulés a magyar ókortudomány jelenéről és jövőjéről
Előadók: Horváth László, Karsai György, Ritoók Zsigmond, Simon Attila és Takács László;
moderátor: Török László
2013. február 17.
Horváth Judit: *Egy hésiodosi elbeszélés: Zeus és Typhon harca (Istenek születése 820-868)*
Kocziszkó Éva: *A fehér esztétikája. Az antik az avantgarde-ban*
2013. március 22.
Hasznos Andrea: *Élet a sírban, avagy mit írtak és mit olvastak, amikor éppen nem kötelet sodortak*
Kalla Gábor: *A datolyapálma mint szimbólum Mezopotámiában és a kora bizánci Szíriában: Hasonlóságok és különbségek*
2013. április 19.
Az előadás-író pályázatra beérkezett három legjobb versenymű felolvasása
Kulin Veronika: *A mítikus jós Hérodotos világában*
Pásztókai-Szeőke Judit: *Vasból készült szövőeszközök a Kr. u. 4. századi Dunántúlról*
Péti Miklós: *„Szörnyű nehéz nekem” – aporia és pathos a Teichomachia bevezetésében*
2013. május 17.
Tatár György: *Fordítás Babelben*

Debrecen

2012. szeptember 26.
Kató Péter: *Áldozat és társadalom a hellenisztikus Kóson*
2013. április 9.
Németh György: *Gáspár, Menyhért, Boldizsár – de mióta?*

Szeged

2012. október 5.
Mráv Zsolt: *Pannonia őslakossága és a romanizáció*
2013. március 5.
Takács László: *Kosztolányi és Odysseus: Lótuszevők*
2013. április 22.
Tóth Iván: *Adalékok az imbrosi Kritobulos kortörténetének prooimionjához*
2013. május 3.
Patakí Elvira: *Achilleus lánykora és Dionysos hatalma*
2013. május 13.
Hajdú Attila: *Ephorus explicans – Szempontok Ephoros és a görög helytörténetírók kapcsolatához*

Piliscsaba

A SEC Collegium Hungaricum IX. országos konferenciáján (Piliscsaba, 2013. május 30.) elhangzott előadások:

Tuhári Attila: *Egy hésiodosi babona Ovidiusnál*

Mórész Judit: *Babits és a görög – Műfordítások*

Gábor Dávid: *A fordítás nehézségeiről. Fontosabb-e Caelius mint Lesbia?*

Bujdosó Ádám: *Aquinoi Szent Tamás a világ örökkévalóságáról*

Juhász Benedek: *A klasszikus antikvitás Shakespeare Periklész, Tyrus hercege című művében*

Lovász Lilla: *Írásbeliség és szóbeliség az V–IV. században*

Kerber Balázs: *Ovidius: Amores 1. 5 retrospektív narrátora*

Mihálykó Ágnes: *A keresztény mágikus hagyomány a késő antik Egyiptomban*

Szikora Patrícia: *Chronicon breve – Magyar történelmi vonatkozású bejegyzések a rövidkrónikákban*

Lágler Éva: *Ianus Pannonius görög-latin szókincse*

Hajdú Attila: *Ephoros és Homéros*

Varga Viktor: *Cicero és manipuláció – Egy lehetséges nyelvészeti megközelítés*

Gellérfi Gergő: *Epikus hatások a iuvenalisi életműben*

Gönczi Gergő: *Plótinus és Gallienus császár kapcsolata, avagy a Platonopolis-terv háttere*

Horti Gábor: *Volt-e a Római Birodalomnak egységes védelmi koncepciója?*

Kárpáti András: *Gorgias Helenéje új szemszögből*

Szerepi Anna: *Egy bizánci trió*

Szilágyi Ákos: *Nikétas Choniátés hellén öntudata*

Kiss Balázs: *XIII. század végi magyar királyok oklevelei*

Szomorú kötelességem, hogy főtktári beszámolómmal végén megemlékezzem halottainkról. 2012. július 4-én elhunyt Lőrincz Barnabás régész, epigráfus, egyetemi tanár. A Pannónia-kutatás fájóan fogja hiányolni a kutatót és a tanárt. 2013. április 24-én tragikus hirtelenséggel meghalt Everling János. Személyében az assziológia tudománya kivételes képességű filológust veszített el.

Díjak 2012/2013

Ábel Jenő-emlékérem: Steiger Kornél

Steiger Kornél 1944-ben született Budapesten. 1972-ben végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán filozófia–magyar szakon. 1972-től az ELTE BTK Filozófiatörténeti Tanszékének, majd Ókori és Középkori Filozófia Tanszékének oktatója. 1990-től tanszékvezető egyetemi docens, 2002-től egyetemi tanár. Egyetemi doktori fokozatát 1977-ben szerezte. 1979-től a filozófiai tudományok kandidátusa. 1997-ben habilitált.

Abban, hogy a magyar ókortudománynak egyik legkiemelkedőbb és legsikeresebb területe az ókori filozófia történetének kutatása, Steiger Kornélnak meghatározó szerepe van. A szakmában tevékenykedő szinte minden tudósak szakdolgozati témavezetője vagy doktori konzulense, de mindenképpen tanára és tanácsadója volt: nélküle nem érhetne volna el ez a tudományterület azokat az eredményeket, amelyekkel ma büszkélkedhet. Amikor Steiger Kornél pályája elindult, egyetemünkön egyetlen személy, Simon Endre képviselte a görög filozófiát. Steiger Kornél munkásságában kezdettől fogva fontos szerepet játszott az ókori filozófiáról szóló korszerű tudományos beszédmód terjesztésének, sőt – bizonyos témák esetében – megteremtésének szándéka. Tudósi tevékenysége szem előtt tartotta a társadalmi haszon elvét. Az életmű eddig megjelent részén végigtekintve jól látszik, hogy mindig fontos volt számára: magyar nyelven is hozzáférhetőek és művelhetőek legyenek az ókori filozófiatörténet nagy témacsoportjai. 1983-ban jelent meg a Gondolat Kiadónál a *Sztoikus etikai antológia*, amelyért 1985-ben Nívódíjat kapott. Szintén 1985-ben jelent meg *Parmenidés és Empedoklés kozmogóniájáról* szóló kötete ugyanott, ezt követte 1993-ban *A szofista filozófia* az Atlantisz Kiadónál; *A címikus és a megarai filozófiáról* 1994-ben a Kossuth Kiadónál. Neki köszönhető, hogy számos fontos összefoglaló munka magyarul is olvasható. Lefordította Long *Hellenisztikus filozófia* c. művét,

Sir David Ross *Arisztotelését*; Ciszter Kálmánnal közösen Kirk–Raven–Schofield *A preszokratikus filozófusok* c. megkerülhetetlen munkáját. Számos görög filozófia szöveget fordított magyarra. 1975-ben jelent meg Arisztoteléstől az *Eudemoszi* és a *Nagy Etika*, 1983-ban Hérakleitos töredékei, 1988-ban Arisztotelés *Lélefilozófiai írásai*. Steiger Kornél sorozatszerkesztésével zajlanak a hazai ókortudomány legnagyobb vállalkozásának, az új Platón-összkiadásnak a munkálatai, számos kötet létrehozásában szerzőként is részt vett. Saját tanulmánykötete legutóbb 2010-ben jelent meg a Gondolat Kiadónál.

Szakmai elismerései közé tartozik az Ókortudományi Társaság Marót Károly-díja (1974), a Soros Alkotói Díj (2003), 2004-ben a Palladium Alapítvány irodalmi díja *Platón: Nagyobbik Hippiasz, Kisebbik Hippiasz, Lakhész, Lüsizisz* c. kötetéért. 2005-ben megkapta a Magyar Köztársaság Érdemrendjének lovagkeresztjét. Pályafutása során Steiger Kornél az oktatás és kutatás mellett egyéb fontos szakmai funkciókat is ellátott: 1990 és 1993 között az OTKA Filozófiai Zsűrijének elnöke, 1990 és 1994 között a Magyar Filozófiai Társaság alelnöke, 1994-ben ügyvezető elnöke; 1997-ben ugyanott a Filozófiatörténeti Szekció elnöke, 1999 és 2008 között a *Magyar Filozófiai Szemle* felelős szerkesztője.

Steiger Kornél személyében olyan tudóst tüntet ki az Ókortudományi Társaság az Ábel Jenő-émmel, aki példamutatón magas színvonalú saját kutatásain túl is sokat tett a magyar ókortudományért.

(Ferenczi Attila)

Marót Károly-díj: Dezső Tamás

Dezső Tamás *The Assyrian Army* című kétkötetes monográfiája az ELTE Ókortudományi Intézete *Antiqua et Orientalia* sorozatában 2012-ben jelent meg.

Dezső Tamás az ELTE Bölcsészettudományi Karán végzett régészet és assziriológia szakon. Az egyetem után külföldi ösztöndíjjakkal Oxfordban, Athénban és Jeruzsálemben tanult és kutatott. Dezső Tamás ma az ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszékének habilitált docense, a magyarországi assziriológia Komoróczy Géza által felnevelt generációjának meghatározó alakja.

Dezső tudományos érdeklődésének középpontjában egyetemista kora óta az asszír birodalom működése és hadtörténete áll. Két angol nyelvű monográfiát is publikált a mezopotámiai haditechnika meghatározó elemeiről, a katonai sisakokról 1998-ban, illetve 2001-ben.

Az asszírok iránti lelkesedését Dezső Tamás képes volt hallgatóiba is beoltani. Több OTKA-pályázat keretében egykori tanítványaival műhelymunkában kutatja az asszír birodalom működésének történeti és ideológiai aspektusait.

A Marót Károly-díjjal elismert munka Dezső hadtörténeti kutatásainak eddigi csúcását és összegzését jelenti, mely az asszír palotadomborművek és az ékirásos források alapján rekonstruálja az asszír hadsereg felépítését, hierarchiáját és működését. Az asszír hadsereg működéséről eddig csak rövidebb-hosszabb tanulmányok jelentek meg, ez az első olyan monografikus munka, mely szintetikus összefoglalja ismereteinket. A magyarországi ókortudomány nagy eredménye, hogy ez a munka hazai kutató billentyűzetéből származik. Az Ókortudományi Társaságnak örömeire szolgál a nagyszerű teljesítmény elismerése a Marót Károly-díj odaítélésével.

(Zólyomi Gábor)

Révay József-díj: Ittész Máté

Ittész Máté recenziója Adamik Béla *A latin nyelv története. Az indoeurópai alapnyelvtől a klasszikus latinig* című 2009-es monográfiájáról az *Ókor* XI/1. számában 2012-ben jelent meg rövidebb formájában, bővebben kifejtett formában pedig az *Antik Tanulmányok* tavalyi kötetében olvasható. Ittész Máté jól ismeri a monográfia szerzőjének teljes munkásságát, és az ismertetett művet annak összefüggésében szemléli. Ezért is különösen értékesek azok a megfigyelései, amelyek a latin történeti szociolingvisztika nézőpontjából finomítják Adamik Béla egyes megfogalmazásait, illetve datálási kísérleteit, és olyan szempontokat vetnek fel, amelyeket valóban érdemes szem előtt tartani az olvasóknak, sőt a művet tankönyvként forgató diákoknak is. Mint történeti nyelvész kolléga képes Adamik munkáját abban a nemzetközi és magyar kontextusban értékelni és méltatni, amelybe az tartozni kíván és valóban tartozik is. Éles szeme nem siklik el a gyakorlati megvalósítás esetleges hiányosságai fölött sem.

(Kocpeczky Rita)

Lénárd Sándor-díj: Darab Ágnes

Darab Ágnes sokrétű és elmélyült kutatómunkájának bő évtizede egyik fontos iránya idősebb Plinius *Természetrájának* tanulmányozása. Számos bel- és külföldön egyaránt jegyzett és idézett tanulmánya jelent meg a szerzővel kapcsolatban. Gesztelyi Tamással közösen publikálta magyarul, tudományos jegyzetapparátussal ellátva Pliniusnak az ásványokról és művészetekről szóló könyveit. A sokszor igen nehezen olvasható és interpretálható szöveg tanulmányozása közben az utóbbi években figyelme a narráció struktúrája felé fordult. 2012-ben közzétett *Plinius Természetrája. Anekdotikus narráció és enciklopédikus gondolkodás* című monográfiájában nemzetközi viszonylatban is új tudományos megállapításokat tesz az eddig szervezetlennek tekintett pliniusi narratívát strukturáló anekdotikus narrációról. A könyv egyben az első hazánkban megjelent monográfia a szerzőről.

(Nagyvillés János)

Kerényi Grácia-díj: Simon L. Zoltán

Simon L. Zoltán már 1999-ben megcsillogtatta műfordítói erőit: görögből ültette át magyarra az *Aristeas levele Philokratészhez* című apokrif iratot (I. *Apokrif levelek*. Budapest 1999. 5–43.). Ezután következett Quintilianus *Institutio oratoriájának* gyönyörűsége 10. könyve a görög és római irodalom műfajairól, amelyet nem kisebb bravúrral szóltaltott meg műves magyar nyelven (I. Marcus Fabius Quintilianus: *Szónoklattan*. Pozsony 2008. 647–706.). Legutóbbi fordításával, Cicero *De inventione* című művének magyarításával pedig végképp meggyőzi olvasóit arról, hogy az eredetihez méltó módon tudja magyarra átplántálni a római klasszikus írókat is (I. *Cicero összes retorikaelméleti művei*. Pozsony 2012. 81–199.). Simon L. Zoltán említett műfordításai azért kiemelkedőek, mert hűen tükrözik az eredeti művek gondolatait és stílusát, mégis magyarosan szólnak.

(Adamik Tamás)

Faludi Szilárd-díj: Szita Sarolta

A kiemelkedő teljesítményt nyújtó középiskolai latintanárok munkájának elismerésére alapított Faludi Szilárd-díjat az Ókortudományi Társaság ebben az évben a budapesti Németh László Gimnázium tanárának, Szita Saroltának ítélte oda. Szita Sarolta 2005 óta tanítja a latin nyelvet gimnáziumában, és ezen túlmenően lelkes szakkör- és versenyszervezőként is megcsillogtatta képességeit: iskolájában például többedmagával helyi fordítási latinversenyt rendezett több kategóriában. Ugyanott meghirdette az ókori nyomozóversenyt, amelyben mitológiai sétákra mennek a versenyző gyermekek, és Budapest rejtett ókori kincseiről készítenek dokumentumokat. Tanítványai az utóbbi években egyre több dicsérrel és helyezéssel hívják fel a figyelmet arra, hogy Szita Sarolta igen hatékonyan tanítja a latin nyelvet és az ókori kultúrát iskolájában. Ennek ékes bizonyítéka, hogy Társaságunk idei latinversenyén tanítványai a Maiores kategóriában 1 kiemelt dicséret és 1 dicséret mellett egy 4. és egy 6. helyezést hoztak el; a Minores kategóriában pedig 1 kiemelt dicséret és 1 dicséret mellett elhozták az 1., a 2., a 3. és a 9. helyezést is.

Társaságunk Szita Sarolta eredményes oktatói és tehetséggondozói tevékenységét díjazva egyben elismerését fejezi ki a budapesti Németh László Gimnáziumnak is, amiért oktatási programjában a latin nyelv tanításának méltó helyet és megfelelő körülményeket biztosít.

(Adamik Béla)